

Dýr eru vinir, ekki matur

Gamall kenning Cree segir: fólkið veiðir ekki elg af ástæðulausu. Elgurinn gefur sig fólkinu aðeins á tímum raunverulegrar neyðar. Þessi saga er meira en goðsögn – hún er leiðbeining. Hún segir okkur að dýr séu ekki okkar til að taka að vild. Þau eru skyldmenn okkar. Þegar þau gefa líf sitt, er það gjöf. Og gjafir krefjast þakklætis, auðmýktar og hófsemi.

Saga mannkyns skildi þetta einu sinni. Í gegnum aldir var kjöt ekki daglegur réttur. Eftir að fólk settist að í landbúnaðarlífi voru dýr félagar í baráttunni um að lifa af: þau gáfu mjólk, egg og vinnu. Lífum þeirra var hlíft nema á hörðustu vetrum eða við sjaldgæf tilefni þegar samfélagið krafðist veislu. Kjöt var sjaldgæft og því heilagt. Að borða það þýddi að heiðra þyngd fórnarinnar.

En við villtumst. Eftir því sem auður jókst breyttist kjötið. Það varð tákn um stöðu, vara, leið til að sýna vald. Það var ekki lengur sjaldgæft, heldur hversdagslegt. Samt hefur mótmæli alltaf verið til staðar. Jafnvel á hápunkti endurreisnar Evrópu lýsti Leonardo da Vinci því yfir að hann myndi ekki gera líkama sinn að „gröf fyrir lík dýra.“ Neitun hans var meira en sérviska; hún var siðferðisleg afstaða. Hann sá það sem aðrir hunsuðu: að líf tekið léttvægt er líf sem ekki er virt.

Aðrar hefðir báru einnig þennan sannleika. Búddismi setti samúð í miðpunkt mannlegrar hegðunar – ekki bara gagnvart fólki, heldur öllum skynverum. Að borða dýr er að lengja þjáningu, að binda sig enn dýpra við skaða. Að halda sig frá því er að iðka *ahimsa*, ofbeldisleysi í verki. Þessi kenning hljómar saman við sögu Cree: aldrei má taka líf hugsunarlaust.

Nútímaheimurinn hefur að mestu yfirgefið þessa visku. Á tímum kreppunnar miklu og seinni heimsstyrjaldarinnar meðhöndlaði fólk kjöt aftur sem dýrmætt, skammtað, aldrei sóað. En þegar stríðið lauk var hungur skipt út fyrir gnægð, og hófsemi víkti fyrir eftirlæti. Kjötneysla jókst gríðarlega. Matarhefðir urðu þyngri, hagkerfi iðnvæddust og dýr misstu síðasta sneið af virðingu. Þau „gáfu sig“ ekki lengur. Þau voru framleidd, fjölguð og slátruð á óhugsandi skala.

Sáttmálinn var rofinn. Virðingin leystist upp. Tengslin milli manna og dýra hrundu í arðrán.

Þess vegna er ég grænmetisæta. Þetta snýst ekki um tísku eða strauma. Þetta snýst um siðferði. Þetta snýst um að hlusta á raddirnar sem minna okkur á – öldungur Cree, listamaður endurreisnarinnar, búddistamunkurinn – að dýr eru ekki vörur heldur félagar. Ef ég þarf ekki að taka líf, neita ég að gera það. Líkami minn verður ekki gröf.

Dýr eru vinir, ekki matur. Að lifa samkvæmt þessum sannleika er að endurheimta virðingu þar sem hún hefur glatast. Það er að heiðra visku þeirra sem komu á undan okkur. Það er að hafna iðnaði sem byggir á þjáningu. Og það er að standa fyrir framtíð þar sem elgurinn

gengur enn frjáls, þar sem gjöf hans er sjaldgæf og heilög, ekki hversdagsleg og misnotuð.